

Tidsskrift

for

Landøkonomi.

Udgivet

af

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Femte Række.

~~~~~  
**Syttende Bind.**  
~~~~~

Kjøbenhavn.

Det Schubotheske Forlag.

Trykt hos Nielsen & Lydiche.

1898.

Planteavlen 1897.

Af Statskonsulent K. Hansen.

Det var kun en knap Høst, det afsluttede Aar bragte. For Landet som Helhed kommer den næppe over en Middelhøst med Hensyn til Mængde; og Kvaliteten kommer snarere under end over det normale. Takket være de forholdsvis gode Kornpriser, vil Høstens Værdi ved en statistisk Opgjørelse vistnok naa en anstændig Højde. Men naar Landmanden selv skal vurdere Aarets Afgrøder, ville to Omstændigheder trykke Nettoværdien ganske betydeligt ned: den meget tarvelige Kvalitet, som en af vore aller vigtigste Handelsafgrøder, Bygget, særlig var udstyret med, og de umedgjærlige Vejrforhold, der i ikke ringe Grad fordyrede Produktionen.

Allerede Vintersædens Lægning foregik under alt andet end gunstige Forhold, idet navnlig September Maanedes ualmindelig rigelige Regnmængde jævnlig bragte Afbrydelser og Forstyrrelser i Arbejdet og foranledigede, at en betydelig Del af Vintersæden, særlig af Hveden, blev saaet i mindre bekvem Jærd og derhos adskilligt senere end ønskeligt. Inden Vinterens noget sene Indtræden naaede den dog de fleste Steder en taalelig Udvikling, og Vinteren forløb, uden at den led nogen Skade. Lod saaledes Vintersædmarkerne fra Efteraaret af adskilligt tilbage at ønske, var dette i endnu højere Grad Tilfældet med den unge Kløver, idet denne i Sommertørken var bleven saa stærkt svækket og udtyndet, at man mange

Forskydninger i Arealets Benyttelse i 1897.

		Nordjylland.	Vestjylland.	Midtjylland.	Østjylland.	Fyen, Langeland, Ærø.	Sjælland, Samsø.	Lolland, Falster, Møen, Bornholm.	Hele Landet.
Hvede	udvidet	—	—	2	8	4	14	6	34
	uforandret	9	3	7	11	15	14	5	64
	indskrænket	2	—	3	1	6	5	1	18
Rug	udvidet	1	1	3	—	3	4	1	13
	uforandret	12	9	25	17	19	20	7	109
	indskrænket	1	1	1	6	3	11	4	27
Byg	udvidet	—	1	1	—	—	2	3	7
	uforandret	10	5	20	17	20	29	8	109
	indskrænket	4	5	8	6	5	4	1	33
Havre	udvidet	1	4	4	3	5	5	—	22
	uforandret	12	5	24	17	20	28	9	115
	indskrænket	1	2	1	2	—	1	2	9
Blandsød	udvidet	7	4	16	9	4	8	1	49
	uforandret	7	6	13	13	17	23	11	90
	indskrænket	—	1	—	1	4	4	—	10
Rodfrugter	udvidet	8	11	24	21	14	29	9	116
	uforandret	6	—	4	4	10	7	3	34
	indskrænket	—	—	2	—	1	—	—	3
Rodfrugtfrø	udvidet	1	—	1	1	4	6	2	15
	uforandret	8	4	13	11	10	26	5	77
	indskrænket	2	—	—	3	6	2	2	15
Græsfrø	udvidet	2	1	2	3	2	4	1	15
	uforandret	9	5	11	11	15	19	5	75
	indskrænket	2	—	1	1	3	8	3	18

Vanskeligheder, som saa betydelige Forandringer i det hidtil benyttede Skema sikkert have medført. Der er saaledes skjelnet mellem 6rd. og 2rd. Byg, mellem hvid og graa Havre, mellem de enkelte Arter af Rodfrugter, der er indført særlige Rubrikker for Lupiner til Frøavl, Lupiner til Nedpløjning, for andre Grøngødningsafgrøder, for Lucerne osv. Brakarealerne ere specificerede udførligere end tidligere; det samme gælder for Græsarealerne, for Engene, Moserne, Skovene og for det ubenyttede Areal. Endvidere findes der Oplysninger om mærgede, dræned og udtørrede Arealer og de ved Moseopdyrkning indvundne Arealer. Endelig er der ogsaa taget skyldigt Hensyn til Havebruget. Alt i alt betegner denne Opgjørelse et meget betydeligt Fremskridt i Arealstatistikken, som man i høj Grad maatte ønske efterfulgt af en tilsvarende Forbedring i vor meget ufuldkomne Høststatistik.

Med Hensyn til hvilke Kornsorter, der dyrkes, og til de om disse indvundne Erfaringer er der ikke fremkommet noget væsentligt Nyt, idet Udviklingen paa dette Omraade er fortsat i de sidste Aars Spor. Den eneste Rugsort, der for Tiden vinder stærkt forøget Udbredelse, er Bretagnerugen. Fra 45 forskellige Egne i alle Landsdele gaa Meddelelserne ud paa, at den har vundet yderligere Udbredelse, og det synes, at man næsten overalt er bedre tilfreds med den, end hvad man før havde. Det fremhæves meget almindeligt, at den paa de gode Jorder holder sig bedre oppe end Provstirugen, at den folder bedre end andre Sorter, at Straaet er bedre end den grove Schlanstedterrug, og at den navnlig giver en smuk, ensartet og vægtig Kjærne. Dens tarvelige Udseende om Efteraaret og dens noget langsomme Udvikling om Foraaret vækker vel i Begyndelsen nogen Ængstelse, men man erfarer i Reglen, at den desuagtet fylder godt i Skæppen. Erfaringerne lyder omtrent lige gunstige fra de gode og daarlige Jorder. Den eneste nævneværdige Indvending, der gjøres mod den, gaar ud paa, at den er mere sejt at tærse end visse andre Sorter. Dette er vistnok ogsaa

Tilfældet, men hænger da netop sammen med den gode Egenskab, at den forholdsvis godt taaler Blæst i Modningstiden. — Schlanstedterrugen omtales af 42 Indsendere. 33 af disse udtale sig afgjort imod den af de bekjendte Aarsager: for ringe Ydeevne, grovt, stridt Straa, der paa udsatte Steder knækker for Vinden, Spring i Axene, uensartet Kjærne af mindre god Kvalitet. De stærke Udtalelser imod den lyde næsten lige saa hyppigt fra de gode Jorder paa Øerne som fra Jyllands magre Jorder. Fra ikke faa Egne meddeles det, at den er opgivet, sædvanlig fortrængt af Bretagnerugen. Kun paa lavere, moseagtige Jorder og lignende Steder, hvor andre Sorter ikke kunne holde sig oppe, ser man sin Fordel ved at beholde den. Zeelænderrugen, der for nogle Aar siden begyndte at vinde Udbredelse, synes man igjen at have opgivet som utilfredsstillende.

For Bygsorternes Vedkommende have 66 Indsendere udtalt sig om Prenticebygget. 55 af disse fremhæve denne Sort som den bedste med Hensyn til Ydeevne; det er en meget almindelig Opfattelse, at den giver 2—4 Fold mere end de øvrige Sorter, der kunde være Tale om at dyrke. Ligeledes fremhæves det almindeligt, at den er stivere i Straaet end Chevalier- og gl. 2rd. Byg. Om Kvaliteten som Maltbyg ere Meningerne som sædvanlig mere delte. Adskillige have i Aar haft Indtryk af, at den modstod Tørken bedre end de andre Sorter. Enkelte mene at have sporet en Tilbagegang i Ydeevne og Stivhed. Den væsentligste Indvending, der kommer frem mod den, gaar iøvrigt ud paa, at den modnes mere end de andre Sorter, og navnlig lægger man i det nordlige Jylland saa stor Vægt derpaa, at mange af den Grund mene at maatte opgive den. Andre have dog gjort den Erfaring, at den taaler at saaes forholdsvis tidligt, og at den modnes rettidig, naar dette finder Sted. Prenticebygget er iøvrigt vistnok nu at betragte som den vigtigste og mest dyrkede Bygsort her i Landet. Om Goldthorpe-Bygget have 37 Indsendere udtalt sig, de allerfleste fra Øerne. Som sædvan-

lig udtale de fleste sig meget kritisk om den, selv om end mange samtidig fremhæve dens gode Kvalitet. Et Uddrag af de fremkomne Udtalelser skal gjengives. Det hedder saaledes fra Mors: Saa godt ud paa Marken, men gav daarligt Udbytte. Skive: Gav smuk Kvalitet men foldede daarligt; passer neppe for denne Egn. Bjerre Herred: Dyrkningen vil næste Aar blive indskrænket til et Minimum; folder for lidt; Aftærskningen vanskelig; taaler ikke Tørke; Bryggerne sætte ikke Pris paa den. Kolding: Foldede godt men er yderst vanskelig at tærskre ren. Hammel: Lykkedes godt; foldede som Chevalierbyg; vanskelig at tærskre; Køerne æde nødig Halmen. Ejby: Folder for lidt, men god Kvalitet. Bogense: Har her paa Gaarden foldet bedst; gav bedst Kvalitet og gik ikke i Leje. Marslev: Gav i Aar et daarligt Resultat. Kertemind: Afskaffet igjen; foldede for lidt; vanskelig at tærskre. Højerup: God Kvalitet; folder slet; Halmen slet. Lohals: Folder for lidt. Slagelse: Gav i Aar 4—6 Fold mindre end alt andet Byg; er her snart en Saga blot. Sorø: Dyrkes ikke mere; giver for lidt; for vanskelig at høste og tærskre. Ruds Vedby: Hævdede som sædvanlig sin Plads som Nr. 1 med Hensyn til Kvalitet; men giver for faa Fold, vanskelig at tærskre, tilbøjelig til at knække af. Kalundborg: Folder daarlig, navnlig i tørre Aar; Straaet tilbøjelig til at knække under Axet; dyrkes næsten ikke mere. Mørkøv: Gav i Aar godt Udbytte, men Halmen skør ved Tærskningen. Ringsted: Folder meget daarlig, saaes næsten ikke mere. Herlufmagle: Forsøgt første Gang i Aar og med meget slet Resultat. Haslev: Foldede daarligt og lav Tøndevægt. Storehedinge: daarlig, letvægtig Kvalitet, lidet foldrig, vanskelig at tærskre. Præstø: Daarligt Foldudbytte, lav Vægt, iøvrigt god Kvalitet, vanskelig at tærskre. Lundby: Forsøgt tidligere med daarligt Resultat; nu opgivet. Stege: Gav som sædvanlig færre Fold; Kvaliteten simpel; Tærkningen vanskelig; opgives helt. Saxkøbing: Upaalidelig saavel med Hensyn til Fold som Kvalitet. Maribo: Giver altid den bedste Kvalitet — er

let at meje, fordi Maskinerne kunne arbejde selv i stærk Lejesæd, idet det nederste Stængelstykke vanskelig bøjes — men Foldudbyttet tilfredsstillende ikke. Overprisen var i Aar her i Egnen i Almindelighed 1.25 Kr. pr. Cnt. i Sammenligning med Prentice. Horslunde: Folder som Regel for lidt. Naskov: Meget veksende i Fold; Halmen mindre god. Ryde: Folder mindre end andet Byg men er smukkere af Form og Farve og betaales højere. Gudhjem: Dyrkes fremdeles her; god Kvalitet men smaa Fold. Fra 23 Egne meddeles, at Dyrkningen deraf indskrænkes eller er ophørt; fra 3 Egne lyder Meddelelsen paa forøget Udbredelse. Man tør saaledes vistnok udtale, at i sin nuværende Skikkelse vil Goldthorpebygget neppe nogensinde slaa an, selv i de gode Bygegne. Dens Udbredelse og Betydning vil derfor vistnok være betinget af, at dens væsentligste Mangler fjernes igjennem et indgaaende Udvalgsarbejde. Man kan kun ønske, at de Bestræbelser, der udfoldes i denne Retning, maa krønes med Held, da dette Byg jo ubestrideligt sidder inde med enkelte værdifulde Egenskaber, som det maaske vil falde vanskeligt at oparbejde hos en anden Sort. Imperialbygget, der for nogle Aar siden tiltrak sig nogen Opmærksomhed, synes efterhaanden at have fundet hen til de Lokalteter, hvor denne Sort vistnok maa siges at høre hjemme: lave, moseagtige eller andre kvælstofrige eller meget gødningskraftige Jorder, hvor andre Bygsorter gaa for tidligt i Leje. Sidste Sommer gav Bekræftelse paa den Erfaring, at den i tørre Somre giver en yderst tarvelig Afgrøde paa høj, tør Jord. Af 6rd. Byg synes det saakaldte »Kæmpebyg« fra Nord-slesvig at vinde nogen Udbredelse, idet man har Indtryk af, at det folder noget bedre end almindelig 6rd. Byg. Fra Ringsted-Egnen meddeles, at man er i Begreb med at vende tilbage til det gamle toradede sjællandske Landbyg, og i visse Egne af Sydfyn synes Chevalierbyg og det for en Menneskealder siden til Langeland indførte skotske Byg at brede sig en Del paa de nyere Sorters Bekostning. I enkelte Bedrifter har man indført Erh. Frederiksens Kryds-

ningsbyg, som roses for god Ydeevne, smuk Kvalitet og stivt Straa. En stor Del af vort Byg viser sig at være stærkt blandet; meget af vort Chevalierbyg og vistnok alt vort Prenticebyg indeholder saaledes indtil meget betydelige Procentmængder af andre Bygsorter. Denne ikke uvæsentlige Fejl lader sig kun afhjælpe ved Rendyrkning, hvilket Arbejde ogsaa er paabegyndt.

De indkomne Udtalelser og Erfaringer om Havren samle sig hovedsagelig om Beselerhavre, hvorom 55 Indsendere udtale sig. Fra 40 af disse Egne falde Udtalelserne ud til Fordel for denne Sort, og i mange Tilfælde anbefales den meget stærk, særlig for sin store Ydeevne, ligesom ogsaa dens stive Straa særlig fremhæves. Fra 15 Egne, for største Delen fra Jyllands lettere Jorder, lyde Udtalelserne mer eller mindre ugunstigt. Dels synes den ikke at have modstaaet Tørken saa godt som den gamle brogede Havre, dels har man Indtryk af, at den i det Hele er mere fordringsfuld end de ældre Sorter. Adskillige Steder mener man at have erfaret, at den staar tilbage for Grenaa-Havren og at den har nogen Tilbøjelighed til at »udarte«. I det Hele taget er det dog for Tiden den af alle Havresorter, der breder sig stærkest. Ogsaa Grenaa-Havren breder sig temmelig stærkt, og Dommen over den falder næsten enstemmig ud til dens Fordel. Adskillige gjøre med Rette gældende, at der neppe er syn- derlig Forskel paa denne og Beselerhavren. Adskilligt tyder dog paa, at den noget bedre tager til Takke med tarvelige Jorder, og at den paavirkes noget mindre af Tørken end Beseler. Paa Kjør- og Møsjorder finder Ligowohavre nogen Udbredelse, idet den synes at være mere stivstraaet end de fleste andre Sorter og er lidt tidligere moden. Fra det indre Jylland, hvor Rusten ogsaa afvigte Sommer hær- gede Havren i meget høj Grad, mener man at have iagt- taget, at Ligowohavre staar sig godt imod Rustangreb. Den gamle graa Havre, der tidligere var næsten eneraa- dende i største Delen af Jylland, og som endnu i 1896 dyrkedes paa 200,000 Tdr. Ld. mod 363,000 Tdr. Ld.

med hvid Havre, vil sandsynligvis, om ikke gaa sin Undergang i Møde, saa dog mere og mere blive indskrænket til saadanne Lokalteter, hvor Ernæringsforholdene ikke tilfredsstillende de nyere Sorter.

Af nyere Rodfrugtsorter er det atter i Aar fortrinsvis Adam, der har været prøvet, navnlig paa Øerne. Fra de fleste Steder lyder dog Dommen mer eller mindre tilfredsstillende om denne Sort, idet den de fleste Steder har givet for ringe Udbytte og navnlig som Regel staaet kjendelig under de gamle Sorter Barres og Elvetham. Ligesom tidligere udtales ogsaa i Aar fra enkelte Sider den formentlige Erfaring, at den holder sig daarligere om Vinteren. I Jylland, selv i Vest- og Nordjylland, synes Runkelroerne at vinde nogen Indgang, takket være de af Red. Helweg ledede ambulante Roeforsøg i disse Egne, og adskilligt tyder paa, at de under visse Forhold kunne dyrkes med større Fordel end Turnips, der desuden fortrænges stærkt af Kaalrabi, i de mindre Brug ogsaa af Gulerødder, og hvis Dyrkning synes at blive stærkere og stærkere truet af Kaalbroksvampen. Enkelte Steder paa Øerne har man med Tilfredshed prøvet et Par nyere Runkelroesorter, Gul Flaske og Hvid Pæl, de ere bragte i Handelen af Markfrøkontoret.

Af nyere Kartoffelsorter har Athene vundet en Del Udbredelse og været Gjenstand for stærkere Efterspørgsel, end der har kunnet tilfredsstillende. Adskillige mener dog, at den allerede har vist tydelige Tegn til Tilbagegang. Blaa Kæmpe er ligeledes i Begreb med at brede sig en Del men synes at tilfredsstillende temmelig forskjelligt i forskjellige Egne. Af de nyere Sorter har endvidere Rigskansler vundet Indgang paa en Del Steder, og Dommene over denne overordentlig stivelselige Kartoffel-sort lyde gjennemgaaende meget gunstige; adskillige have endog fundet, at den er en ganske god Spisekartoffel. For en eventuel fremtidig Kartoffelindustri vil denne maaske blive en af de vigtigste Sorter.

Paa Foderdyrkningens Omraade spores der en

vaagnende Interesse for forskjellige mindre almindelige Planters Dyrkning. Der har saaledes i det forløbne Aar vist sig en stærkere Interesse end tidligere for Dyrkningen af Lucerne, ikke faa mindre Arealer ere blevne udlagte dermed, og der er nu god Udsigt til, at denne værdifulde Foderplante vil vinde nogen Indgang i vort Agerbrug. Hvor den finder sin rette Jordbund og behandles overensstemmende med dens særlige Krav, er der neppe Tvivl om, at dens Udbredelse vil betegne en betydelig Fordel. Fra forskjellig Side er der udfoldet en livlig Agitation for Dyrkning af Ru Kulsukker. Der foreligger adskillige gunstige Erfaringer, navnlig fra mindre Jordbrug, om denne Plante, der særlig synes at afgive godt Foder for Svin og Kaniner, medens der almindelig klages over, at Kvæget ikke vil æde den. Det er neppe almindelig kjendt, at der gives »Stammer« af meget forskjellig Værdi af denne Plante. Paa Kløvermarkerne synes Kjællingtand at vinde nogen Udbredelse, navnlig hvor Sygdomsangreb gjøre Rødkløveren usikker, og adskilligt tyder paa, at den nævnte Plante ingenlunde er uden Værdi, under visse Forhold maaske endog af høj Værdi, som Erstatning for Kløver. For almindelige Agerjorder er det kun smalbladet Kællingtand (*Lotus tenuifolius*), medens Almindelig K. (*L. corniculatus*) og Sump-K. (*L. uliginosus*), der ogsaa begge udbydes i Handelen, ere værdiløse. Blandt Staldfoderplanterne synes den i sin Tid meget omtalte Sandvikke (*Vicia villosa*) at være i stærk Tilbagegang, idet den i Reglen ikke har svaret til de noget højtspændte Forventninger. Man gjør navnlig gjældende, at den er for sen i sin Udvikling om Foraaret til at følge med Rugen. Enkelte Steder paa gjødningskraftige Jorder har man kunnet se fortrinlige Marker af Vinterbyg anvendt som Staldfoder. I vaarsaaet Staldfoder viser der sig i flere Egne en stigende Tilbøjelighed til helt eller delvis at ombytte Vikkerne med Ærter, og naar man hertil vælger stærkt voxende, sildige, smaafrøede Sorter, er der neppe Tvivl om, at denne Ombytning i mange Tilfælde er fordelagtig.